

6-§. Амортизацияни ҳисоблаш

29. Асосий воситалар қиймати амортизация ҳисоблаш йўли билан қопланади. Амортизацияланадиган қиймат бутун фойдали хизмат муддати мобайнида субъект харажатларига амортизация ажратмалари кўринишида тизимли тақсимланади.

30. Асосий воситалар бўйича амортизация ажратмаларини ҳисоблаш мазкур объект асосий воситалар таркибига қабул қилинган ойдан кейинги ойнинг дастлабки санасидан бошланади ҳамда мазкур объектнинг амортизацияланадиган қиймати тўлиқ қоплангунга ёхуд ушбу объект балансдан ҳисобдан чиқарилгунга қадар амалга оширилади.

31. Асосий воситалар бўйича амортизация ажратмаларини ҳисоблаш мазкур объектнинг амортизацияланадиган қиймати тўлиқ қопланган ёки ушбу объект балансдан ҳисобдан чиқарилган ойдан кейинги ойнинг дастлабки санасида тўхтатилади.

32. Асосий воситаларни фойдали хизмат муддати давомида амортизация ажратмаларини ҳисоблаш тўхтатилмайди, асосий воситалар қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда консервация қилишга ўтказилган ҳолатлар, шунингдек уларни тўлиқ тўхтатиш шарти билан объектни қўшимча қуриш, қўшимча асбоб-ускуналар билан таъминлаш, реконструкция, модернизация қилиш, техник қайта қуrolлантириш даври бундан мустасно.

33. Асосий воситалар бўйича амортизация ажратмаларини ҳисоблаш ҳисобот давридаги корхона фаолияти натижаларидан қатъий назар амалга

оширилади ва у тегишли бўлган ҳисобот давридаги бухгалтерия ҳисобида акс эттирилади.

34. Асосий воситалар бўйича ҳисобланган амортизация суммалари бухгалтерия ҳисобида ушбу суммаларни алоҳида счётада жамғариш йўли билан акс эттирилади.

Олдинги таҳрирга қаранг.

35. Қуйидагилар амортизация қилинмайди:

а) ер участкалари ва табиатдан фойдаланишга доир бошқа объектлар (сув, ер ости бойликлари ва бошқа табиий ресурслар);

б) маҳсулдор чорва моллари;

в) ахборот-кутубхона фонди;

г) қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда консервациялашга ўтказилган асосий воситалар;

д) музей ашёлари;

е) моддий маданий мерос объектлари;

ж) умумий фойдаланишдаги автомобиль йўллари, йўлаклар, сайилгоҳлар, хиёбонлар, маҳаллий давлат ҳокимияти органлари тасарруфида бўлган ободонлаштириш иншоотлари;

з) тўлиқ амортизацияланган асосий воситалар.

(35-банд Ўзбекистон Республикаси молия вазирининг 2018 йил 22 октябрдаги 134-сонли буйруғи (рўйхат рақами 1299-4, 08.11.2018 й.) таҳририда — Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 09.11.2018 й., 10/18/1299-4/2173-сон)

36. Амортизация қуйидаги усулларни қўллаш йўли билан ҳисобланади:

а) амортизацияни бир маромли (тўғри чизиқли) ҳисоблаш.

Амортизацияни бир маромли (тўғри чизиқли) ҳисоблаш усулида амортизация асосий воситаларни фойдали хизмат муддати мобайнида уларнинг амортизацияланадиган қийматидан келиб чиққан ҳолда бир маромда, тенг улушларда ҳисобланади.

Мазкур усулга кўра асосий воситаларнинг амортизацияланадиган қиймати унинг хизмат муддати давомида тегишли харажатларга бир маромда ҳисобдан чиқарилади (таксимланади). Усул амортизация меъёри фойдали хизмат муддатининг фаолиятига боғлиқлигига асосланган. Ҳар бир давр учун амортизация ажратмалари суммаси амортизацияланадиган қийматни асосий воситалардан фойдаланилган ҳисобот даврлари сонига бўлиш йўли билан ҳисобланади.

Амортизацияни бир маромли (тўғри чизиқли) ҳисоблаш усулида амортизация ажратмаларининг йиллик суммаси асосий воситаларнинг амортизация қиймати ва мазкур объектнинг фойдали хизмат муддатида келиб чиқиб аниқланади;

б) амортизацияни бажарилган ишлар ҳажмига мутаносиб равишда ҳисоблаш (ишлаб чиқариш усули).

Амортизация ҳисоблашнинг ишлаб чиқариш усули ҳар бир муайян йилдаги асосий воситаларнинг ишлаб чиқариш қуввати ҳисобга олишга асосланган.

Мазкур усул бўйича амортизациянинг ҳар йилги қийматини ҳисоблаш учун бутун фойдали хизмат муддатидаги умумий баҳоланган ишлаб чиқариш қуввати йиғиндисини ва мазкур муайян йилдаги ишлаб чиқариш қувватини аниқлаш лозим. Ишлаб

чиқариш қуввати сифатида ишлаб чиқариладиган маҳсулот бирликлари сони, ишланган соатлар сони, босиб ўтган тонна-километрлар сони ва бошқалар олиниши мумкин.

Амортизация ҳисоблашнинг ишлаб чиқариш усулида йиллик амортизация ажратмалари суммаси ҳисобот давридаги маҳсулот (ишлар, хизматлар) ҳажмининг натурал кўрсаткичидан ҳамда асосий воситалар амортизацияланадиган қийматининг асосий воситалар бутун фойдали хизмат муддатида назарда тутилаётган маҳсулот (ишлар, хизматлар) ҳажмига нисбатидан келиб чиққан ҳолда аниқланади.

37. Асосий воситалардан интенсив фойдаланилганда, шунингдек илмий-техникавий жараённинг катта таъсирида асосий воситалар амортизацияси қуйидаги усулларда ҳисобланадиган жадаллаштирилган амортизация йўли билан ифодаланади:

а) икки барабар амортизация меъёри билан қолдиқни камайтириш усули;

б) йиллар йиғиндиси усули (кумулятив усул).

38. Икки барабар амортизация меъёри билан қолдиқни камайтириш усули амортизация ҳисоблаш даврида активнинг амортизацияланадиган қиймати камайишини англатади.

Мазкур усулга кўра бир маромли (тўғри чизиқли) ҳисоблаш усулидан икки барабар амортизация меъёри мазкур ҳисобот давридаги асосий воситанинг тегишли қолдиқ қийматига кўпайтирилади. Икки барабар амортизация меъёри билан қолдиқни камайтириш усули бўйича амортизация ҳисоблашда

кутилаётган тугатиш қиймати бошланғич (тиклаш) қийматидан чегирилмайди.

Икки баравар амортизация меъёри билан қолдиқни камайтириш усулида йиллик амортизация ажратмалари суммаси асосий воситаларнинг ҳисобот йили бошидаги қолдиқ қийматидан ва мазкур объектни фойдали хизмат муддатидан келиб чиқиб ҳисобланган амортизация меъёрининг икки бараваридан келиб чиққан ҳолда аниқланади.

Икки баравар амортизация меъёри билан қолдиқни камайтириш усулида асосий воситалар бўйича амортизация ажратмаларини ҳисоблаш ушбу объектларнинг баланс (қолдиқ) қиймати уларнинг тугатиш қийматига тенг бўлган вақтда тугатилади.

39. Йиллар йиғиндиси усулига (кумулятив усулга) кўра ҳар йилги амортизация меъёри амортизация муддати охирига қадар қоладиган амортизацияланадиган қийматга улуш сифатида аниқланади. Улуш амортизация ажратмалари тугагунига қадар қоладиган тўлиқ йиллар сонини амортизация муддатини ташкил қиладиган йиллар тартиб сонлари йиғиндисига бўлиш орқали аниқланади.

Йиллар йиғиндиси усулида (кумулятив усулда) амортизация ажратмаларининг йиллик суммаси асосий воситаларнинг амортизацияланадиган қийматидан ҳамда суратида объектни фойдали хизмат муддатининг охирига қадар қоладиган йиллар сони, махражида эса — объектни фойдали хизмат муддати йиллари сони йиғиндисининг нисбатидан келиб чиққан ҳолда аниқланади.

40. Солиқ солиш мақсадида Ўзбекистон Республикасининг Солиқ [кодексида](#) асосий воситаларнинг бошланғич (қайта тиклаш) қийматига нисбатан фоизларда ҳар йиллик амортизация меъёрлари белгиланган ва ушбу ҳар йиллик меъёр харажатларга бир маромда ҳисобдан чиқарилади.

41. Ҳисобот йили давомида асосий воситалар бўйича амортизация ажратмалари қўлланиладиган ҳисоблаш усулидан қатъий назар (амортизация ҳисоблашнинг ишлаб чиқариш усулидан ташқари), йиллик сумманинг $1/12$ миқдорида ҳар ойда ҳисобланади.

Мавсумий тусдаги ишлаб чиқариш корхоналарида фойдаланиладиган асосий воситалар бўйича амортизация ажратмаларининг йиллик суммаси ҳисобот йилида корхона томонидан асосий воситалардан фойдаланиш даври мобайнида бир маромда ҳисобланади.

42. Асосий воситаларнинг ҳар хил турларига (гуруҳларига) амортизация ҳисоблашнинг турли усулларини қўллашга йўл қўйилади. Бунда асосий воситаларнинг бир турдаги объектлари бўйича (маркаси, тури ва бошқалар бўйича) фақат битта усул қўлланилади.

43. Қўлланиладиган амортизация ҳисоблаш усули корхонанинг ҳисоб сиёсатида мажбурий тартибда акс эттирилади. Корхоналар календарь йили давомида ҳисоб сиёсатини ўзгартирмаслиги керак, Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги томонидан 1998 йил 26 июлда 17-07/86-сон билан тасдиқланган Ўзбекистон Республикаси Бухгалтерия

ҳисобининг миллий стандарти (1-сонли БҲМС) «Ҳисоб сиёсати ва молиявий ҳисобот» (рўйхат рақами 474, 1998 йил 14 август, Норматив ҳужжатлар ахборотномаси, 1999 й., 5-сон) нинг [56-бандида](#) назарда тутилган ҳолатлар бундан мустасно.

44. Агар асосий воситалардан фойдаланишдан кутилаётган иқтисодий наф сезиларли даражада ўзгариш юз берса, амортизация ҳисоблаш усули, агар юзага келган ҳолатлар амортизация усулининг ўзгартирилишини оқласа, ўзгараётган тенденцияни акс эттирадиган тарзда ўзгартирилиши мумкин. Бундай ўзгариш ҳисоб сиёсатида акс эттирилиши лозим. Бунда молиявий ҳисоботга тушунтириш хатида мазкур ўзгариш сабаблари ва уларнинг иқтисодий самараси очиб берилиши зарур.

45. Асосий воситалар ҳолатини яхшилайдиган ва, мос равишда, хизмат муддатини узайтирадиган харажатлар амалга оширилганини ҳамда хизмат муддатни қисқартирадиган технологик ўзгаришларни ҳисобга олиб асосий воситаларнинг фойдали хизмат муддати корхона томонидан қайтадан кўриб чиқилиши мумкин.

46. Тугатиш қиймати асосий воситаларнинг амортизацияланадиган қийматини ҳисоб-китоб қилишда муҳим таркибий омил ҳисобланади. Тугатиш қиймати муҳим бўлмаган ҳолатда, у амортизацияланадиган қийматни ҳисоблаб чиқаришда ҳисобга олинмаслиги мумкин.

Агар тугатиш қиймати аҳамиятга эга бўлса, у асосий воситаларни харид қилинган сана ёки уларни қайта баҳолаш санасида аниқланади. Тугатиш

қиймати асосий воситаларнинг хизмат муддати
охирида тугатиш бўйича кутилаётган харажатларга
камайтирилади.